

Staša Lepej, notarka v Zagorju ob Savi

ZGODBA O DOBROS(R)E)ČNI ZDENKI GUSTINČIČ IN NJENI ZAPUŠČINI

*Ta svet je lep,
če nekemu nekaj daš.
Ta svet je lep,
če nekoga rad imaš,
če stisneš roko komu,
ki ga kaj boli.
Ta svet je lep,
če si človek do ljudi.*

(Tone Pavček)

Zgodbo o naši stanovski kolegici, že pokojni notarki Zdenki Gustinčič, nam je na lanskem jezenskem izobraževanju v Novi Gorici predstavila Lilijana Reljič, predsednica uprave Ustanove Zdenke Gustinčič – fundacije za dobro ljudi in narave. Tisti, ki smo prvič slišali o Zdenki, smo ostrmeli in bili ganjeni nad močjo in silovitostjo slišane zgodbe, ki je vredna širše predstavitve.

Kdo je bila Zdenka Gustinčič?

Zdenka Gustinčič je bila rojena dne 16. 1. 1950 v Novi Gorici. Ob njenem rojstvu sta bila starša za tiste čase že precej v letih, saj je bil oče Marjan star 43 let (roj. 1907), mama pa 32 let (roj. 1918). Zdenka je bila njun edini otrok. Svoje otroštvo in mladost je preživljala na manjši domačiji v Grgarju, po domače se je reklo Fobški Kal, ki je bil dediščina njene matere. Njihova hiša stoji na vrhu klanca, ob poti, ki je povezovala Grgar s Čepovansko dolino. Ker je po tej poti potekal zelo živahen promet, je Zdenkin praded Štefan Jevšček po I. svetovni vojni na domačiji odprl gostilno in kavarno Fobški Kal, ki jo je uspešno vodil vse do svoje zgodnje smrti l. 1932, ko

Družinska hiša Gustinčičevih na Fobškem Kalu v Grgarju, ki je v lasti fundacije in se prenavlja (foto: Staša Lepej).

ga je nekdo (še danes se ne ve kdo) v bližini hiše umoril. Posestvo in gostilno je prevzel njegov sin Štefan, ki je bil samski in brez otrok. Po njegovi smrti l. 1952 je posestvo opustelo in samevalo, dokler ga ni na javni dražbi rešila Zdenkina mama Ljudmila Gustinčič, izplačala dedne deleže ostalih solastnikov in postala nova gospodarica na Fobškem Kalu. Zdenkina starša sta v obnovo hiše in posestva vložila vse svoje prihranke in delo. Ko je bila Zdenka stara 21 let in je že študirala na Pravni fakulteti v Ljubljani, je njen oče l. 1971 umrl. Očeta so v II. svetovni vojni zajeli fašisti in ga mučili, od česar si ni nikoli povsem opomogel. Z mamo sta bili obe zelo navezani nanj in njegove smrti

nista nikoli preboleli. Mama ni mogla več sama skrbeti za posestvo, zato sta se z Zdenko, ko je tado študirala, skupaj preselili v stanovanje v Novo Gorico. Zdenka je stanovanje kasneje odkupila s pomočjo kredita. Z mamo sta znali živeti zelo skromno, bili sta spretni pri raznih hišnih opravilih, zato je njuno premoženje počasi naraščalo. Zdenka si je vedno želela živeti v majhni hiški. To željo si je uresničila l. 1999, ko si je kupila hišo v tretji gradbeni fazi in jo postopoma dograjevala. Vanjo se je vselila šele l. 2009, po mamini smrti. Hišo na Fobškem Kalu je obdržala, vendar je tja zaradi pomanjkanja časa, preobilice dela in kasneje tudi zaradi bolezni zahajala vedno manjkrat.

Zdenka je bila zaradi vsega hudega, kar je njen oče doživel in preživel v času vojne, zavedna Primorka. Čeprav je Nova Gorica obmejno mesto in so v nekem obdobju domala vsi Slovenci hodili po nakupih v Italijo, je Zdenka odločno zavračala nakupovanje na drugi strani meje. Ena od prijateljic se spominja, da je Zdenka, če jo je kdaj povabila, naj gre z njo po nakupih čez mejo, le zamahnila z roko in rekla: »Kaj boš tam nakupovala, saj je tudi tu kaj!«

Zdenka Gustinčič je na pravni fakulteti v Ljubljani diplomirala 8. 8. 1974. Po končani diplomi je opravljala pripravništvo na tedanjem občinskem sodišču v Novi Gorici in 18. 11. 1976 opravila pravosodni izpit. Za sodnico je bila izvoljena decembra 1976. Do reorganizacije pravosodja je delala na zapuščinskem oddelku, od 1. 1. 1979 do 31. 12. 1994 pa na civilnem oddelku enote temeljnega sodišča v Novi Gorici. Z dnem 1. 1. 1995 je bila razporejena na delo civilnega sodnika na okrožno sodišče v Novi Gorici. V letu 1995, ko se je v Sloveniji ponovno uvedel notariat, je Zdenka postala notarka v Novi Gorici. Bila je v prvi generaciji slovenskih notarjev. Takrat je imela Nova Gorica le eno notarsko mesto. Zdenka je ta poklic opravljala strokovno, požrtvovalno in z velikim veseljem. Ta na videz krhka in nežna ženska je bila med ljudmi spoštovana zaradi svoje poštenosti, visokih moralnih načel, vestnosti, srčnosti, iskrenosti, pravičnosti, skromnosti in prijaznosti.

Zdenka je imela posluh za glasbo in je zelo rada pela. Bila je pevka v komornem zboru Nova Gorica pod taktirko Štefana Mavrija. Bila pa je tudi ena od najbolj aktivnih članic Rdečega križa v domačem kraju in je veliko delala kot prostovoljka. Čeprav je bila varčna in skromna, je vedno donirala denar za ljudi v stiski, zlasti občutljiva in srčna je bila do otrok.

Okrog njenega 50. leta starosti je Zdenko prvič izdalo zdravje. Resno je zbolela, a je bolezen s pomočjo medicine in s trdno voljo do življenja uspešno premagala. Dobrih osem let kasneje je bolezen ponovno izbruhnila, a bolj skriti in z neznačilnimi in dolgo nerazpoznavnimi simptomi, zaradi česar so bili spregledani in prepozno ugotovljeni zgodnji znaki bolezni, kar je bilo zanjo usodno. Bolezen je bila močnejša od življenja in 20. 6. 2011 je Zdenka Gustinčič umrla. Pokopana je v družinskem grobu skupaj z mamo in očetom na pokopališču pri Sveti trojici v Novi Gorici.

Kot notarka je Zdenka seveda razmišljala o svojem premoženju in o tem, komu ga bo zapustila, saj svojih otrok in bližnjih dedičev ni imela. 22. 2. 2008 je pred odhodom na neko potovanje (za vsak slučaj, če letalo strmoglavi, je rekla) napisala lastnoročno oporoko in prijateljici Lilijani Reljič povedala, kje naj oporoko poišče; če bo umrla. Zdenka je tisto potovanje preživela, oporoka pa je ostala takšna, kot jo je zapisala prvotno, vse do njene smrti. Kasneje je ni več spreminjala. V oporoki je natančno opisala garanje in odrekanje, s katerim je njena družina pridobila svoje premoženje, in določila dediče svoje zapuščine. Nekaj denarja in zlatnine je zapustila svojim nečakom in nečakinjam, bratrancem in sestričnam.

V oporoki je zapisala, da ima glede domačije na Fobškem Kalu že dolga leta željo, da bi se preuredila v majhen, prijazen in domač dom za ostarele. Želela je, da bi bil *njen dom tako prijazen, kot je bil v času, ko je tam živela njena družina, in še dodala, da sta starša dajala streho nad glavo vsem mimoidočim, ki jih je na poti mimo domačije ujelo slabo vreme. Veža v hiši je bila nekakšna čakalnica, če je zunaj snežilo ali deževalo.* Z oporoko je zato Zdenka Gustinčič svojo domačijo na Fobškem Kalu zapustila domu upokojujencev v Novi Gorici z željo, naj se domačija

SReČNA hiša – sedež Fundacije (foto: arhiv fundacije)

Napis na vratih v hiši, kjer je sedež fundacije.

ne proda na trgu. Dom upokojencev je nenadejano dediščino sicer sprejel, vendar vodstvo doma nekako ni vedelo, kaj naj bi z njo počelo. Domačija je bila v precej propadlem stanju, v odročni vasi, brez vodovoda, tako rekoč odmaknjena od civilizacije, predvsem pa od zdravstvene in druge oskrbe, ki se pričakuje za bivanje starejših oseb.

Za vse ostalo premoženje je Zdenka v oporoki želela, da se »ustanovi fundacija ali sklad, ki bi služil v dobro ljudi in zasledoval usklajenost človekovega načina življenja z naravo«. Za izvršiteljico oporoke in za ustanoviteljico fundacije je Zdenka v svoji oporoki določila Lilijano Reljič in še eno prijateljico notarko, ki pa zaradi osebnih razlogov te naloge ni mogla sprejeti.

Lilijana Reljič odkrito pove, da če bi takrat vedela, kaj jo čaka, tudi ona verjetno ne bi sprejela te naloge. Še slutila ni, kakšen boj z birokracijo jo čaka in kako zapleteni so v naši državi postopki za ustanovitev neke fundacije. Najbrž tudi Zdenka sama, čeprav je bila notarka, tega ni dobro vedela. Če bi ustanovila fundacijo še za časa svojega življenja, bi bilo to relativno enostavno. Ustanavljanje fundacije po smrti ustanovitelja in prenos dediščine na novo ustanovljeno fundacijo pa je bil podoben bitki z mlino na veter. Ustavljalo se je na vsakem koraku – tega se ne da, ne more, tega še nismo delali, moramo vprašati, moramo se posvetovati... Ne bo šlo...

V tujini so fundacije ali ustanove dokaj utečeni in pogosti pravni subjekti, ki imajo veliko vlogo pri soustvarjanju splošne blaginje. Ustanovljene so za splošno koristne in dobrotelne name-

Notranjost hiše, kjer je sedež fundacije.

ne in ne opravljajo pridobitne dejavnosti. V Sloveniji so osebe zasebnega prava, katerih ustanovitev in delovanje ureja Zakon o ustanovah. Že bežen vpogled v sodni register pokaže, da je pri nas le nekaj več kot 280 fundacij/ ustanov. Pri nas najbolj znana dobrodelna fundacija je Fundacija Vincenca Drakslerja, ki deluje na območju Kranja in jo je ustanovitelj Vincenc Draksler ustanovil še za časa svojega življenja kot pomoč odvisnikom in njihovim svojcem. A kot rečeno, v Sloveniji posthumne ustanovitve fundacije doslej še ni bilo, zato je Lilijana Reljič dobesedno oralna ledino na tem pravnem področju.

Lilijana pove: *»Nalogo, da izvršim oporoko Zdenke Gustinčič in ustanovim fundacijo, ki bo nosila njeno ime, sem sprejela kot veliko čast in veliko odgovornost. Pokojna Zdenkaje v meni očitno prepoznala osebo, ki bo znala in zmogla izvršiti njeno poslednjo željo, ki mi je zaupala in verjela vame. Sprejeta naloga mi je bila izziv, obljuba in zaobljuba, da bo Zdenkino ime še po njeni smrti živelo v njenem mestu Novi Gorici, ki ga je imela neizmerno rada, in da bo njeno premoženje služilo povezovanju, druženju in razumevanju med ljudmi. Čeprav sem včasih zaradi nenehnih zapletov že obupovala, nikakor nisem obupala. Zdenkina ideja se mi je zdela prečudovita. Njeno darilo, ki je obsegalo njeno celotno življenjsko delo, je hvale vredna in modra gesta za dobro ljudi in narave. Probleme in delo v zvezi ustanavljanjem fundacije in z Zdenkino zapuščino sem sprejela in vzela za izjemno dragoceno in neprecenljivo življenjsko izkušnjo, zaradi katere zdaj gledam na marsikaj v življenju z drugačnimi očmi. K uresničitvi cilja me je gnala trma, zagnanost in želja, da izpolnim Zdenkino poslednjo voljo. Pri tem mi je pomagalo nekaj najožjih prijateljev in sodelavcev, notarka Neli Kandus, ki je prevzela notarsko pisarno Zdenke Gustinčič, pa tudi moje dolgoletne izkušnje, znanje in poznanstva v poslovnem svetu. Brez vseh teh dejavnikov nam verjetno ne bi uspelo.«*

Minevali so tedni, meseci, zapuščinski postopek pa je kar trajal in trajal. Končal se je 25. 3. 2015, štiri leta po Zdenkini smrti, s pravnomočnim sklepom o dedovanju Okrajnega sodišča v Novi Gorici. Predhodno je 16. 7. 2014 ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve izdalo odločbo o soglasju k aktu o ustanovitvi Ustanove Zdenke Gustinčič, 21. 7. 2014 pa je bila ta ustanova vpisana v evidenco ustanov pri ministrstvu za notranje zadeve. Fundacija Zdenke Gustinčič, ustanovljena iz oporočne dediščine pokojne novogoriške notarke, je tako uradno zaživela. Zdenkina zapuščina, ki ni bila prav majhna, je bila v celoti prenesena v premoženje fundacije.

A s tem se zgodba pravzaprav šele začne. Fundacijo vodi petčlanska uprava, ki ji predseduje Lilijana Reljič. V njej trenutno deluje 26 prostovoljcev, ki veliko dela opravijo brez plačila, a z veliko navdušenja in entuziazma.

Lilijana Reljič pove: *»Ravnanje s tujim premoženjem, denarjem in zapuščino ni majhna odgovornost. Zdenkino darilo, dano od srca in z dobrimi nameni, pomeni zame in za ekipo, ki upravlja s tem premoženjem, veliko breme in skrb. Kajti bogastvo se neneri po tem, koliko denarja imaš, ampak po tem, koliko daš drugim. Dajanje osrečuje. Zdenka je imela vizijo, čemu naj bi služila njena zapuščina, komu jo dati, podariti, kar paje bilov vsakdanjem življenju teško uresničiti. Pogoji za delovanje takšne ustanove, kot si jo je zamislila Zdenka, morda še niso čisto zreli, nimamo še tovrstne prakse, kako ravnati s podarjenim nepremičnim premoženjem. Kar se je žal potrdilo ravno pri Zdenkini domačiji na Fobškem Kalu, ki jo je sicer v skladu z oporoko*

Predsednica uprave Fundacije Zdenke Gustinčič, gospa Lilijana Reljič (foto: osebni arhiv).

podedoval dom starejših v Novi Gorici, a ni bilo prave volje za uresničitev Zdenkinih načrtov. Fundacija Zdenke Gustinčič je zato domačijo na Fobškem Kalu odkupila od doma upokojenec in jo pričela obnavljati, odkupila je tudi nekaj zemljišča v okolici. Hiša je zaradi starosti in dolgoletnega nevezdrževanja potrebna temeljite obnove. Trenutno so gradbena dela v največjem razmahu, dokončna prenova naj bi bila predvidoma končana do leta 2021. V objektu bodo štiri samostojne bivalne enote, ki bodo bodisi namenjene trajni ali začasni nastanitvi ostarelih oseb (kar je bila prvotna Zdenkina želja) bodisi v turistične namene, vsekakor pa se bodo na tem prostoru odvijale razne prireditve, koncerti, kulturni dogodki, vsi pa s pridihom srčnosti, duhovnosti, povezovanja in druženja ljudi. Projektov in idej za koriščenje domačije Fobški Kal je veliko, uprava bo nedvomno izbrala takšne, ki se bodo v kar največji meri približali željam pokojne Zdenke Gustinčič.»

Če je prihodnost Fobškega Kala še malce negotova in cilji še niso povsem dorečeni, pa je povsem drugače s centrom SReČNA hiša. Besedna igra srčno – srečno posrečeno izraža namen, za katerega je ta center ustanovljen – za srčno, nesebično, humanitarno deljenje znanja, izkušenj, dela, vrednot, dejanj in druženj. S tem, ko se srčno razdajaš drugim, želiš drugim nekaj dati, ne pričakuješ pa koristi, obdaruješ in osrečiš tudi sebe. Kajti vse preveč je okrog nas stisk, bolečin, žalosti, socialne in duhovne revščine, izgubljenosti v hitrem tempu življenja, odtujenosti in pomanjkanja človeške bližine, srčnosti... Torej SReČNA hiša – hiša, ki jo je fundacija kupila s sredstvi iz zapuščine Zdenke Gustinčičv središču Nove Gorice na Tumovi 5 in ki je namenjena projektu medgeneracijskega povezovanja in aktivnega vključevanja v kreacijo lepšega življenja in okolja. Zdenkina hiša je odprta za vse vrste aktivnosti in ustvarjalnosti. V njej se odvijajo predavanja, tečaji, delavnice, tu se srečujejo ljubitelji fotografije, filma, joge, duhovnosti, umetnosti..., odprta je za različne generacije, od starejših do najmlajših.

Center SReČNA hiša je svoja vrata odprl oktobra 2016. Statistika za leto 2018 kaže, da se je v preteklem letu v njem odvijalo kar 380 delavnic, seminarjev in drugih dogodkov, da je bilo vseh udeležencev na teh dogodkih 5233, delo pa je opravljalo 26 prostovoljcev, ki so opravili 533 prostovoljnih ur. Izvedli so pet dobrodelnih akcij. V hiši za simbolično ceno gostijo več družbenokoristnih organizacij, kot npr. Hospic, Svetovalni svet, Posvet... Prostori so namenjeni tudi za neprofitni najem zunanjim izvajalcem in lokalni skupnosti. V hiši je več pisarn, tri sejne sobe, večnamenska dvorana in arhiv.

Lilijana Reljič si želi več povezovanja z drugimi občinskimi ustanovami, društvi in zavodi, ki prav tako delujejo za dobro ljudi, narave in širše skupnosti. Po drugi strani pa razume, da je Fundacija Zdenke Gustinčič nekaj tako posebnega in edinstvenega, česar v slovenskem prostoru ni in bo tudi v bodoče redko, in da bo morda preteklo še kar nekaj časa, da bodo domačini z vso hvaležnostjo sprejeli to dragoceno darilo, ki jim je bilo dobesedno dano z neba.

Ustanova Zdenke Gustinčič – fundacija za dobro ljudi in narave je primer in ideja, komu in v kakšne namene naj zapusti svoje premoženje nekdo, ki nima dedičev. Fundacija je živ nagrobni spomenik in spomin na osebo, ki je smisel svojega življenja videla tudi v razdajanju drugim in nesebični pomoči soljudem, kajti ni lepšega, kot da nekaj daš. Zemeljska pot Zdenke Gustinčič je končana, mirno počiva v svoji ljubljeni domači novogoriški zemlji, v objemu matere Narave, ki jo je spoštovala in imela rada. V fundaciji, ki nosi njeno ime, in v spominih tistih, ki so jo poznali, bo živela še naprej.